

Konceptualizacja ripost – raport z badań

Conceptualisation of repartee – research report

Wojciech Laskowski

Instytut Językoznawstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań

komunikolog@gmail.com

Abstract

In order to investigate the conceptualization of retort, the author administered a questionnaire to 86 students. Its results showed that there was a high level of agreement among the respondents in the way they understood and defined retorts. Retorts were related to the war domain and interpersonal attacks. The results are discussed with respect to the relational models of communication, especially to the model of interactional confirmation and disconfirmation by K.N.L. Cissna & E. Sieburg.

1 Wstęp

Riposta dialogowa¹ jest rzadkim obiektem badań językoznawców, w związku z tym nie doczekała się jeszcze ścisłej definicji na gruncie lingwistyki. Problem ten wynika również z faktu dużej niejasności tego pojęcia. Wydaje się więc zasadne w pierwszej kolejności przeprowadzić badania, mające na celu uzyskanie wiedzy na temat potocznych wyobrażeń o ripości. Opisanie w niniejszym artykule analizy, stanowią jeden z etapów w procesie badań nad ripostami. Ich celem nadrzędnym jest opracowanie wstępnej, roboczej definicji riposty, która zostanie wykorzystana do selekcji materiału na potrzeby budowanego korpusu ripost. Korpus ten zostanie w przyszłości poddany szczegółowej analizie, zmierzającej do ustalenia w jaki sposób riposty powstają.

2 Cele badań

Celem opisanych w niniejszym artykule badań ankietowych było w szczególności:

1. zrekonstruowanie potocznej konceptualizacji ripost;
2. ustalenie na podstawie zdobytych od uczestników ankiety danych informacji o siatce pojęć wiązanych z terminem „riposta” (tj. ustalenie za pomocą jakich pojęć definiowana jest riposta);
3. ustalenie w jakim kontekście komunikacyjnym pojawiają się przeważnie riposty;
4. określenie jakie czynniki, poza treściowymi, są istotne, aby daną wypowiedź uznano za ripostę;

¹ Używam terminu ‘riposta dialogowa’ dla odróżnienia od mniej prototypowej riposty prasowej.

5. skonfrontowanie wyobrażeń ankietowanych z konkretnymi przykładami wypowiedzi pochodzącymi ze wstępnej wersji korpusu.

3 Sposób przeprowadzenia ankiet

Ankiety zostały przeprowadzone na grupie 86 studentów różnych kierunków, przede wszystkim jednak etnolingwistyki i językoznawstwa. Grupa ta składała się z 63 kobiet i 23 mężczyzn w wieku od 18 do 28 lat.

Ankieta obejmowała dwie strony. Pierwsza zawierała cztery pytania, druga zaś, jedno zadanie (zob. Appendix).

Przed badaniem studenci byli informowani o ogólnym celu ankiet, a także otrzymywali następujące instrukcje:

1. Proszę w pierwszej kolejności odpowiedzieć na pytania z pierwszej kartki i nie zaglądać na drugą! – instrukcja ta miała zwiększyć prawdopodobieństwo odwoływania się przez studentów do własnej pamięci, wspomnień, spostrzeżeń i odczuć i jednocześnie miała zabezpieczyć przed zbytnim sugerowaniem się przykładami z drugiej strony ankiety.
2. Proszę zwrócić uwagę na pytanie pierwsze – pytanie to dotyczy Państwa skojarzeń, które mogą być żywe i obrazowe. Pytanie pierwsze nie dotyczy definicji! – ta instrukcja miała wspomóc proces odtworzenia głębokich wyobrażeń o ripostowaniu i ripościę poprzez zachęcenie do pracy z wyobraźnią, a nie podejmowania prób ścisłego definiowania jej przy pomocy abstrakcyjnych terminów.

3.1 Uzasadnienie i omówienie konstrukcji oraz treści ankiety

Pytania zawarte w ankiecie wiążą się bezpośrednio z postawionymi celami przedstawionymi w punkcie 2 niniejszego artykułu.

Pierwsze pytanie miało za zadanie aktywować u ankietowanych ich reprezentacje ripost i procesu ripostowania. Powodem dla którego to pytanie umieszczone zostało jako pierwsze było w pierwszej kolejności wzbudzenie doświadczeń, wspomnień i wyobraźni respondentów. Przyjęte zostało tutaj założenie, że odpowiedzi na kolejne zadania będą jakościowo lepsze, jeśli będą bazowały na wzbudzonych już wyobrażeniach i pojęciach, niż gdyby miały opierać się na czysto językowym, stereotypowym odpowiadaniu na pytania.

Drugie pytanie należy do kategorii pytań o ewidencję zmysłową, które również ma za zadanie ukonkretnić czyis obraz omawianego zjawiska. Sformułowane jest ono w pierwszej osobie, by uzyskać maksymalnie subiektywne odpowiedzi. To pytanie jednocześnie pozwala zrealizować cel 4 przedstawiony w punkcie 2 artykułu.

W zgodzie z założeniem, że pojęcia tworzą się na bazie doświadczeń, trzecie pytanie miało pomóc ankietowanym w naturalnym podsumowaniu ich pracy intelektualnej przy dwóch poprzednich pytaniach. To pytanie, oczywiście dąży do ustalenia głównej siatki pojęciowej kojarzonej z terminem „riposta“ (cel 2).

Czwarte pytanie, oprócz tego, że dedykowane było realizacji celu 3, miało również pomóc w weryfikacji spójności odpowiedzi ankietowanych. Jeśli bowiem ankietowani, zgodnie z intuicją, mieliby wskazywać w poprzednich pytaniach na element ofensywności ripost, to powinni również w tak postawionym pytaniu zwracać uwagę na konteksty o potencjalnie wysokim stopniu ryzyka zagrożenia twarzy interlokutorów.

W ostatnim zadaniu ankiety przykłady ripost zostały dobrane tak, by dostarczyć pewnych odpowiedzi na pojawiające się w procesie badawczym problemy:

- czy riposty muszą być atakiem (czy muszą degradować przeciwnika)?
- czy naturalnym środowiskiem ripost jest "pole walki" (sytuacja konfliktowa; polemika) czy mają charakter wyłącznie odwetowy, czy też mogą przyjąć formę zaczepną?

Wiele wypowiedzi, zgromadzonych we wstępnej wersji korpusu, stawia pod znakiem zapytania, intuicyjny i słownikowy, warunek ‘ciężkości’, czy też (kontr)ofensywności ripost. Aby zweryfikować tę kwestię, w zadaniu piątym zamieszczone zostały cztery przykłady takich kontrowersyjnych ripost:

1. riposta z przykładu pierwszego – ponieważ nie jest odpowiedzią na atak personalny a także dlatego, że nie pada z ust bezpośredniego uczestnika interakcji (zostaje wypowiedziana na zasadzie wtrącenia w rozmowę); innymi słowy riposta tutaj ma charakter zaczepny;
2. riposta z przykładu drugiego – podobnie, jak wyżej, nie jest odpowiedzią na atak (wypowiedź poprzedzająca wypowiedziana zostaje z intencją pocieszenia interlokutora);
3. riposta z przykładu trzeciego – podobnie, jak wyżej, nie jest odpowiedzią na atak (wypowiedź poprzedzająca została sformułowana z intencją podobną do riposty z przykładu pierwszego);
4. riposta z przykładu szóstego – ponieważ nie odnosi się bezpośrednio do osoby rozmówcy, ma charakter w większej mierze perswazyjny.

Prośba o uzasadnienie swojej oceny miała zwiększyć prawdopodobieństwo uważnego przeanalizowania poszczególnych przykładów oraz zabezpieczyć wyniki badań przed ewentualnym losowym wybieraniem ocen przez respondentów.

4 Wyniki

4.1 Jak konceptualizowane są riposty?

Główne sposoby konceptualizacji riposty:

- a) 35 respondentów umieściło riposty i ripostowanie w domenie walki. Również to porównanie znalazło wyraz w najbogatszym słownictwie: wojna, walka, przepychanka, pojedynek, bójka, szermierka, zemsta, odwet, atak, obrona, kontra, kontratak, cios, blok, strzał, bicie, boks, manewr, unik, natarcie, zręcznie wykonany cios, punktujące uderzenie, sztych, pchnięcie, rykoszet, szpada, bagnet, nabój, nóż, itp.
- b) 16 respondentów porównało riposty i ripostowanie do domeny gry w tenisa. Użyto tutaj następujących słów: ping pong, rakietka tenisowa, odbijanie piłeczki, ścięcie piłki.
- c) 11 respondentów skojarzyło riposty z odruchem (szybką reakcją, odpowiedzią), a ripostowanie z prawem fizycznym akcja-reakcja. Istotne w tym porównaniu było wskazanie na element zaskoczenia.
- d) 8 respondentów zestawiało ripostę z jakąś formą sprzeciwu. Ta konceptualizacja wyrażana była za pomocą wielu bliskoznacznych słów: sprzeciw, zaprzeczenie, odmowa, protest, bunt, kłótnia, niezgoda, odpowiedź negatywna, dementi, sprostowanie.
- e) 7 respondentów uznało riposty za rodzaj kontrargumentowania.
- f) 6 respondentów uznało ripostę za element zabawy, a zwłaszcza wszelkich form droczenia się (przekomarzania), takich jak – przyjacielskie kuksańce, pstryczek w nos, uszczyplenie, pokazanie języka, zabawna uwaga, ironiczny komentarz.

4.2 Po czym rozpoznawane są riposty?

Ze względu na proponowany sposób identyfikacji ripost, odpowiedzi ankietowanych można pogrupować w następujące kategorie:

- a) reakcja odbiorców – zwłaszcza konsternacja, skonfundowanie: 23 respondentów

- b) odniesienie do sytuacji – zwłaszcza do poprzedzającej wypowiedzi: 19 respondentów
- c) forma wypowiedzi ripostującej: 18 respondentów
- d) głos – zwłaszcza intonacji: 18 respondentów
- e) negacja zawarta w wypowiedzi: 14 respondentów
- f) szybkość odpowiedzi ripostującego: 8 respondentów
- g) mowa ciała – zwłaszcza mimika, spojrzenia, uśmiechy, gesty: 8 respondentów
- h) kontekst: 5 respondentów
- i) treść i konstrukcja samej wypowiedzi ripostującej: 4 respondentów

4.3 Jakie własności posiadają riposty?

Riposty kojarzone są z następującymi własnościami:

Kategorie:	Liczba respondentów:
uszczypliwa (kąśliwa, zjadliwa, zgryźliwa) – 7 złośliwa – 7 krytyczna (zawierająca krytykę) – 6 obraźliwa (poniżająca; raniąca przeciwnika) – 5 agresywna – 3 niegrzeczna/wulgarna – 3 uderzająca – 1 bezczelna – 1 zaczepna – 1 cięta (ostra) – 17	51
błyskotliwa – 7 inteligentna – 7 dająca do myślenia – 5 przekonująca – 2 pouczająca (dydaktyczna) – 2 dowodząca swoich racji – 1 narzucająca inny punkt widzenia – 1 ukazująca własny punkt widzenia na dany temat – 1 sprytna odpowiedź – 1 bystra – 1 ukazująca elokwencję i erudycję – 1 dowodząca inteligencję - 1 dowodząca zorientowanie w temacie – 1	31
zwięzła (krótka; treściwa – 3)	27 (+3)
konkretna – 10 dosadna – 5 prosta do zrozumienia – 4 dobitna – 3 rzeczowa – 2 precyzyjna – 1	25
szybka (automatyczna; spontaniczna; gwałtowna)	17
trafna (celna)	17
żartobliwa (śmieszna; zabawna; humor; dowcipna; odwracająca sytuację w zabawną; pomagająca rozprężyć atmosferę)	17
zgodna z tematem poprzedniej wypowiedzi / odnosząca się do	16

poprzedzającej wypowiedzi / na temat / adekwatna	
ironiczna – 9 sarkastyczna – 3 szydząca (wyśmiewająca) – 2	14
wyprowadzająca z rytmu/wprowadzająca w zakłopotanie/zbijająca z tropu – 2 zaskakująca – 2 zbijająca przeciwnika z pantałyku – 1 kontrowersyjna – 1 nie dająca szansę na rekontrę - 1 ciekawa – 1 nieprzeciętna – 1 niebanalna – 1 niepozorna – 1	11
metaforyczna (przenośna) – 5 wyrażająca pewne treści nie wprost – 2 zawierająca aluzję – 1 dwuznaczna – 1	9
sprzeciw / negująca / podważająca słowa interlokutora / prezentująca przeciwną opinię / przeciwstawna do czyjejś wypowiedzi	9
silna / mocna / zdecydowana / bezkompromisowa / stanowcza / proporcjonalna lub nawet silniejsza od tego, co ją spowodowało	9
pozwalająca zdobyć dominację, przewagę w dialogu – 2 zmuszająca do defensywy – 1 asertywna – 1	4
na poziomie – 2 dyplomatyczna – 1	3
wykazująca czyjaś niewiedzę – 1 wykazująca braki w rozumowaniu – 1	2
trafiająca w sedno / wymierzona w sedno tematu	2
definitywna – 1 podsumowująca – 1	2
kierowana do konkretnej osoby – 1 bezpośredniość – 1	2
kontekstowa	1

4.4 W jakich sytuacjach pojawiają się riposty?

Riposty zostały umieszczone zostały w szerokim kontekście komunikacyjnym. Ankietowani zgodnie odpowiadali, iż riposty mogą się pojawić w każdej dyskusji. Pomimo to, szczególnym i naturalnym środowiskiem ripost jest kłótnia ('kłótnia' *expressis verbis* pojawiła się w ankietach 21 razy).

Warto podkreślić, że respondenci wskazywali również na takie konteksty jak: debaty publiczne, negocjacje, dyskusje biznesowe, rozmowy nieformalne, rozprawy sądowe, wymiany poglądów, a także sytuacje podejmowania decyzji i sytuacje krytyczne.

Poniższa tabela przedstawia pewną propozycję kategoryzacji przedstawianych okoliczności, w których (zdaniem ankietowanych) mogą się pojawić riposty:

<i>kategoria kontekstu:</i>	<i>liczba odpowiedzi:</i>
Sytuacje perswazyjne (walka na argumenty; perswazja itp.)	31
Sytuacje walki na poziomie stricte personalnym (droczenie się, obrażanie, żarty, itp.)	69

4.5 Wyniki zadania na rozpoznanie ripost w sześciu wymianach zdań:

Wyniki procentowe dla poszczególnych przykładów z zadania piątego przedstawia poniższy wykres:

Procentowe wyniki odpowiedzi na zadanie piąte.

5 Wnioski

Poniżej, zgodnie ze strukturą ankiet, zostaną poddane interpretacji wyniki przedstawianych badań.

5.1 Potoczna konceptualizacja ripost

Odwołując się do koncepcji metafory Lakoffa i Johnsona [1988] możemy podsumować trzy najczęstsze odpowiedzi ankietowanych takim oto zapisem: *ripostowanie to walka*, *ripostowanie to rywalizacja sportowa*, *ripostowanie to sprzeciw*.

To, co wspólne dla powyższych metafor to zakładane przeciwieństwo celów dwóch stron konfliktu.

W tym miejscu warto podkreślić spójność tych konceptualizacji z wynikami zadania 5. Otóż przykłady ripost, które padały w odpowiedzi na zdania nieofensywne budziły wątpliwości i dlatego w ogólnym badaniu uzyskały słabe wyniki. Ta kwestia zostanie szerzej omówiona w punkcie 5.5.

Domena walki pozostaje również w zgodzie z najczęściej wymienianymi terminami w punkcie 3 ankiety – tj. ciętość, ostrość, uszczypliwość, trafność, szybkość itd., a także z opsywanymi kontekstami ripostowania – tj. kłótnia, spór, dyskusja.

5.2 Wskaźniki ripost

Zebrane wyniki z drugiego pytania ankiety jasno wskazują, że uzasadnione jest badanie wszelkich aktów mowy jako szeroko-pojętych komunikatów złożonych, których istotnym

elementem jest również zdarzenie komunikacyjne. Szczególnie jest to istotne w kontekście badań nad skutecznością (mocą pragmatyczną) aktów mowy, które stanowią narzędzia regulowania relacji interpersonalnej. Taką perspektywę przyjmuje również w swoich badaniach nad aktami deprecjonującymi Małgorzata Majewska. Pisze ona [Majewska 2005:113]: *moc pragmatyczna tego typu wypowiedzi zależy nie tylko od zdolności i możliwości tekstotwórczych, ale i od parametrów zdarzenia językowego, szczególnie takich jak rola nadawcy i odbiorcy oraz zachodzący między nimi typ relacji.*

Fakt, iż większość ankietowanych wskazało na reakcje odbiorców jako najlepszy „weryfikator” ripost, wymownie potwierdza potrzebę brania pod uwagę osobowości odbiorcy w określaniu fortunności wypowiedzi ripostujących. Również Majewska [2005:13] zwraca uwagę, że: *Ten atak (tj. akt deprecjonujący – przyp.), aby mógł być skuteczny, musi uwzględniać obecność na scenie zdarzeń konkretnego odbiorcy, to znaczy żywej, indywidualnej istoty o konkretnych poglądach, określonym temperamencie i systemie wartości. Innymi słowy, nadawca projektując akt ataku na twarz partnera, musi mieć go w semantycznym polu widzenia, to znaczy musi hipostazować to, co go urazi i umniejszy. Bywa, że dokona tego samym lekceważącym tonem czy znaczącym wzruszeniem ramion, a zatem niekoniecznie i nie tylko środkami językowymi.*

5.3 Główne własności ripost (język opisu)

Zasadnicze dwie cechy ripost to ciętość i błyskotliwość. Te dwie własności wymagają szczegółowej analizy². By riposta mogła się „narodzić”, jej twórca musi wykazać się przy najmniej dwiema zdolnościami mentalnymi – współcześnie nazywanymi zdolnościami prawo-półkulowymi (społecznymi, emocjonalnymi) i lewo-półkulowymi (głównie językowymi). Z jednej strony Mistrz Riposty dysponuje pewnymi kompetencjami społecznymi (trafnie rozpoznaje emocje, intencje rozmówcy, a także wykazuje się wyczuciem sytuacji), z drugiej – kompetencjami językowymi (jego odpowiedzi są trafne i precyzyjne, a także korzysta z różnych zabiegów detrywializacji treści). Takie spojrzenie na naturę ripost pozwala na dokonanie względnego porządku w intuicyjnie dobieranych terminach charakteryzujących ten typ aktów mowy.

Mówiąc prościej, możemy przedstawić powyższe uwagi tak: riposta jest przede wszystkim niewygodna dla rozmówcy – jest dla niego kłopotliwa (dotkliwa). Nie wystarczy jednak sformułować prymitywny atak *ad personam* by zasłużyć na miano Mistrza Ciętej Riposty. Drugą istotną własnością riposty jest jej błyskotliwość (albo pomysłowość).

5.4 Środowisko ripost

Przedstawiona w punkcie 4.4 propozycja kategoryzacji kontekstów ripostowania, pozwala na wyciągnięcie przy najmniej dwóch głównych wniosków:

1. riposty mogą pojawić się w każdej sytuacji
2. riposty są szczególnie ważnym narzędziem w sytuacjach walki pozycyjnej, w której interlokutorzy walczą o zachowanie własnej twarzy i zdeprecjonowanie przeciwnika

Poza tym można się również pokusić o nakreślenie pewnego prototypowego kontekstu ripost, który wyłonił się w odpowiedziach ankietowanych:

1. riposty pojawiają się w sytuacji konfliktu, sporu, rywalizacji (ukrytej lub jawnej);
2. działania rozmówcy (jego zachowanie) mają charakter ataku, gdyż są z punktu widzenia ripostującego aktami niepożądanymi; innymi słowy są to próby zdobycia przewagi nad rozmówcą;

² Dokonam tego w następnym artykule zatytułowanym „Próba konceptualizacji ripost”.

3. to, co najważniejsze to gra tocząca się na poziomie interpersonalnym (*face-work*³), tzn. stosunek mówiącego do opisywanych kwestii oraz do rozmówcy;
4. klasyczne przypadki kontekstów ripost to: wpływ i manipulacja oraz krytyka i ataki personalne; można więc mówić o dwóch wymiarach gry interpersonalnej: wymiar dominacji i wymiar wzajemnej akceptacji;
5. działania niepożądane można także traktować i definiować jako tzw. zachowania trudne - ich klasyfikację można znaleźć w opracowaniach dotyczących tzw. trudnych ludzi (oskarżanie, przeciąganie, krytykowanie, wymądrzanie się itd.).

5.5 Analiza wyników zadania

Wyniki zadania 5 ujawniły dwie kwestie:

1. po pierwsze – stosunkowo dużą zgodność ankietowanych co do występowania ripost w prawie wszystkich sześciu przykładach wymiany zdań;
2. po drugie – wątpliwości ankietowanych w trzech przykładach, tj. 2, 3 i 6.

W tym miejscu warto odnieść się do tych wątpliwości w celu ich wyjaśnienia. Aby to zrobić skupimy się na intuicji ankietowanych, iż riposty są formą sprzeciwu.

Szczególnie interesujące jest potraktowanie riposty jako pewnej formy sprzeciwu – sprzeciwu, który może mieć miejsce na kilku poziomach. Pewnego teoretycznego wsparcia może tu dostarczyć model wymiarów potwierdzania i odmowy potwierdzania, sformułowany przez K.N Leone Cissna i E. Sieburga [1981]. Model ten zakłada, że potwierdzenie lub niepotwierdzenie może mieć miejsce na jednym lub kilku z niżej opisanych poziomów:

- poziom istnienia;
- poziom związku;
- poziom znaczenia lub wartości drugiej osoby;
- poziom prawdziwości doświadczenia.

Model ten pozwala rozumieć sprzeciw w komunikacji szerzej niż tylko jako sprzeciw wobec czyjegoś zdania (poziom ostatni – wyraz dezaprobaty czyjegoś doświadczenia). Patrząc z tego punktu widzenia na przykłady ripost zamieszczonych w ankiecie można również wyjaśnić wątpliwości ankietowanych i niskie wyniki przykładów 2, 3 i 6.

Podstawowy problem z wymianą zdań w przykładzie 2 stanowił brak jasnego ataku, na który mógłby odpowiedzieć ripostujący. Na pierwszy rzut oka, wypowiedź pocieszająca „Spokojnie, wszystko będzie w porządku” nie jest sprzeciwem, więc nie ma powodu by kontratakować. Patrząc jednak na tę wymianę zdań z perspektywy modelu Leone Cissna i Sieburga, można uznać wypowiedź pierwszą za odmowę potwierdzenia prawdziwości doświadczenia rozmówcy (poziom 4), co sprowokowało ripostę z tego samego poziomu. W przykładzie 6 mamy do czynienia z taką samą sytuacją. Natomiast przykład 3 można z kolei zinterpretować następująco:

Pierwszy mówca przechwala się i tym samym zaburza zrównoważoną relację ze swoimi kompanami. To wymusza na jednym z nich wypowiedź odmawiającą potwierdzenia na poziomie znaczenia/wartości przedmówcy.

Warto jednak podkreślić, że większość odpowiedzi z przykładów w zadaniu 5 potraktowano jako riposty. Potwierdza to tezę o wielofunkcyjności riposty jako narzędzia komunikacyjnego. W świetle wyników omawianego badania, riposta jawi się jako narzędzie regulacji stosunku interpersonalnego między rozmówcami – może służyć do przekonywania do własnych racji i do obalania czyichś tez, może służyć manipulacji

³ Termin E. Goffmana.

wizerunkami rozmówców, może być formą obrony albo/i ataku personalnego. Prawdopodobna klasyfikacja mogłaby uwzględniać dwa poziomy komunikacji:

1. poziom perswazyjny (apelowy) – odnoszący się do kontekstu polemicznego oraz do celów erystycznych (obrona własnych racji i obalenie racji przeciwnika)
2. poziom relacyjny (interpersonalny) – odnoszący się do kontekstu stricte personalnego oraz do celów zachowania twarzy oraz stworzenia zagrożenia twarzy przeciwnika.

6 Podsumowanie

Badania wykazały stosunkowo dużą zgodność ankietowanych co do kilku kwestii:

- riposty rozumiane są jako formy ataku lub sprzeciwu;
- riposty umieszcza się najczęściej w kontekście sporów;
- riposty są wielofunkcyjne;
- riposty są wielopostaciowe, tj. ripostę można uznać za szeroką kategorię, która odnosi się do potencjalnie bardzo różnych zjawisk językowych (humor, perswazja, manipulacja, akty deprecjonujące itd.).

Można więc uznać, że prototypowa riposta pojawia się w sytuacjach konfliktowych i stanowi formę obrony lub/i ataku słownego, a zatem jest narzędziem do regulacji (definiowania lub redefiniowania) stosunku interpersonalnego między interlokutorami, na jednym z dwóch poziomów (lub na obu jednocześnie): poziomie kontroli i poziomie akceptacji.

Bibliografia

- Leone Cissna K.N., Sieburg E. 1981. *Wzory potwierdzenia i odmowy potwierdzenia w interakcjach*, w: *Mosty zamiast murów*, Stewart J. 2007. Warszawa: PWN
- Lakoff G. Johnson M. 1988. *Metafory w naszym życiu*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy
- Majewska M. 2005. *Akty deprecjonujące siebie i innych*. Kraków: Universitas.

Załącznik: ANKIETA

1. Do czego byś porównał/a ripostowanie (proces, czynność)? A co Ci przypomina sama riposta? (Do czego jest podobna?)
.....

2. Po czym dokładnie poznajesz, że czyjaś wypowiedź jest ripostą?
.....

3. Jakie własności posiada Twoim zdaniem riposta?
.....

4. W jakich sytuacjach używamy riposty?
.....

5. Które z poniższych wypowiedzi (odpowiedzi) uznałbyś za riposty i dlaczego?

➤ Z filmu „Skrzypek na dachu”:

Mleczarz Tewje rozmawia z przyjezdnym młodym Żydem o jego kompetencjach zawodowych:

Przyjezdny Żyd do Mleczarza Tewjego: *Jestem bardzo dobrym nauczycielem.*

Córka Tewjego: *Podobno rabin, który się przechwala ma synagogę pustą.*

Twoja ocena:

Twoje uzasadnienie:.....

➤ Sytuacja: rozmawia dwóch przyjaciół:

B (pocieszającym głosem): *Spokojnie. Wszystko będzie w porządku.*

R (wyrażając niezadowolenie): *To samo powiedział kot polykając kanarka.*

Twoja ocena:

Twoje uzasadnienie:.....

➤ Sytuacja: podstarzały amant próbuje swoich sił w rozmowie ze spotkaną dziewczyną; towarzyszą mu młodzi mężczyźni; w pewnym momencie swoje działania komentuje tak:

Amant (z dumą w głosie): *To stary numer.*

Jeden z młodych mężczyzn: *Nie tylko numer jest stary.*

Twoja ocena:

Twoje uzasadnienie:.....

➤ Sytuacja: w trakcie pojedynku szeryfa z Nottingham z Robinem Hoodem, wywiązuje się taka potyczka słowna:

Szeryf z Nottingham (sugestywnie): *Znasz jakieś modlitwy przyjacielu?*

Robin Hood: *Tak, jedną odmówię za ciebie.*

Twoja ocena:

Twoje uzasadnienie:.....

➤ Sytuacja: grupka dzieci zbiera się w celu omówienia jakiejś ważnej sprawy; lider grupy próbuje wykluczyć najmłodszego:

Lider: *Wyjdź stąd mały - nie widzisz, że to rozmowa dla dorosłych!*

Najmłodszy: *No to, co tu jeszcze robisz?*

Twoja ocena:

Twoje uzasadnienie:.....

➤ Sytuacja: po rozmowie z Hitlerem:

Chamberlain: *I believe that Herr Hitler genuinely wants peace.*

Churchill: *Yes, a piece of Poland, a piece of France, a piece of...*

Twoja ocena:

Twoje uzasadnienie:.....